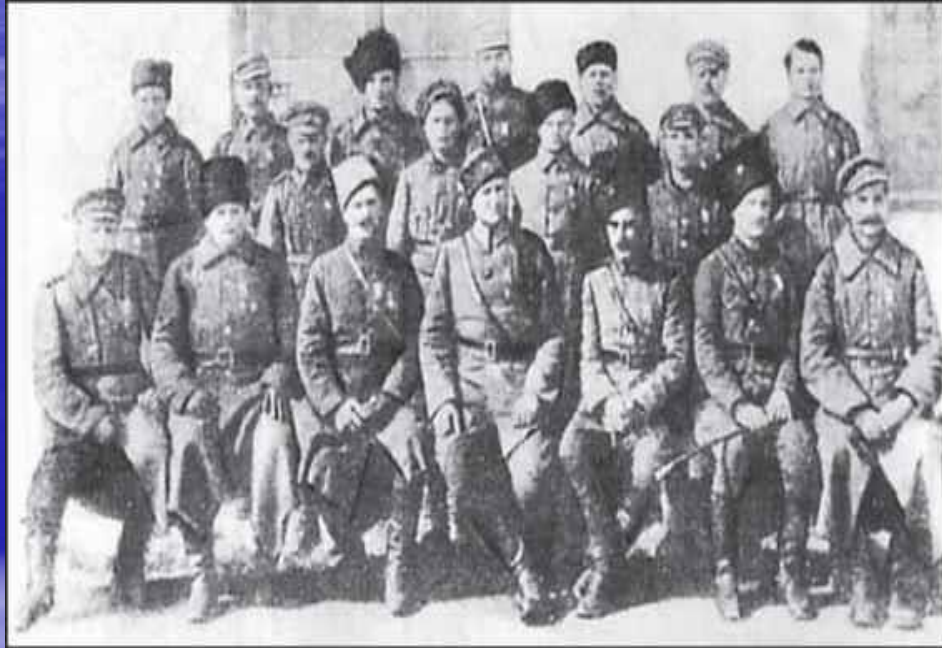

Героїчний акорд

До 100-річчя Другого Зимового походу

Другий Зимовий похід
Армії УНР/Листопадовий
рейд – партизансько-
повстанська операція
Армії УНР у жовтні–грудні
1921 року, організована,
щоб підняти збройне
повстання проти
більшовицької влади та
відновити українську
державність.

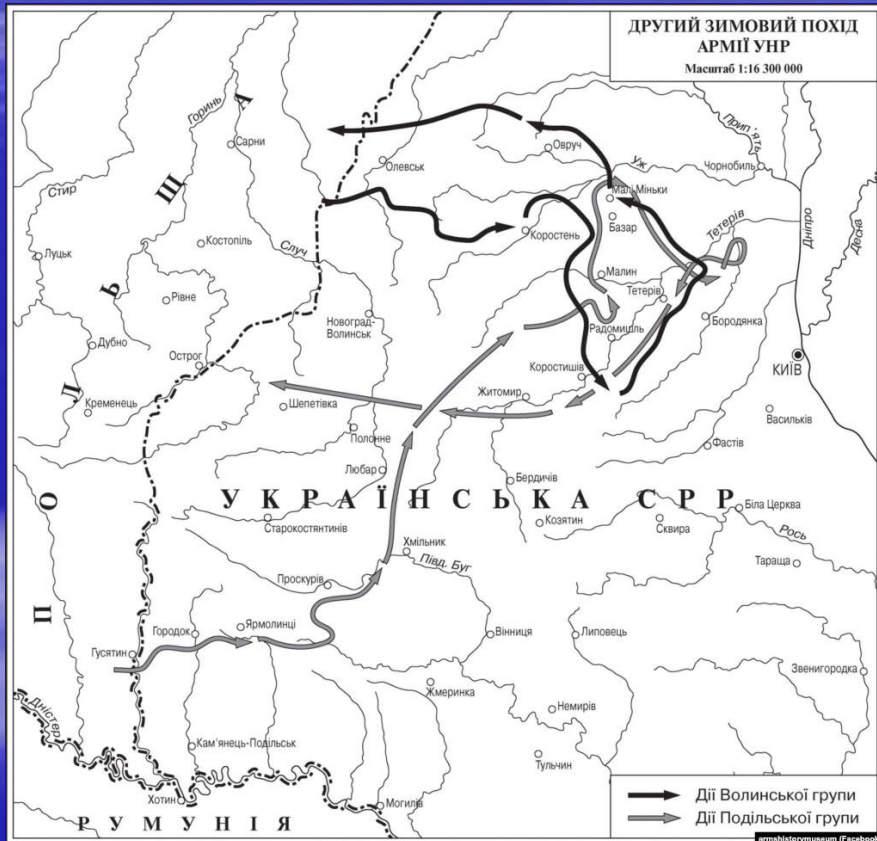
25 жовтня 1921 року, коли в Україні вже панувала радянська влада, три групи Армії УНР розпочали Другий Зимовий похід в Україну. Йому передував Перший похід, який закінчився невдало.

Газета армії УНР

Українська повстанча армія – так називалася армія, що здійснила похід трьома групами (Подільською, Південною (Бесарабською) та Волинською). У похід вирушили 25 жовтня. Першою перейшла кордон Подільська група полковника Михайла Палія, яка нараховувала близько 500 вояків. Наприкінці листопада вони, подолавши майже 1500 кілометрів окупованої більшовиками території, з боями дійшли до Київщини, а точніше, до Вишгорода. Передбачалося, що вони з'єднаються з іншою групою повстанців і спільно діятимуть в тилу ворога. Командування Південної групи не змогло вчасно розпочати бойові дії та активний наступ. Відділи цієї групи, перетнувши румунсько-радянський кордон і підійшовши до Тирасполя, відступили до Румунії. Третя, головна, найчисельніша Волинська група, якою командував генерал-хорунжий Юрко Тютюнник, 4 листопада перейшла кордон.

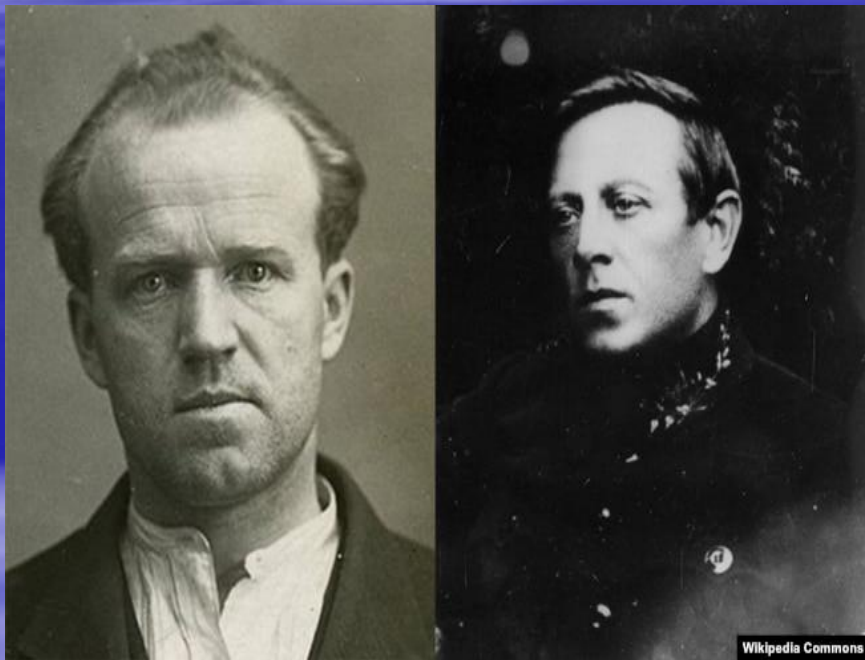
Карта походу

Перші серйозні бої сталися під Коростенем, а згодом – і за Коростень. 6-7 листопада повстанці захопили місто та звільнили з в'язниці близько 500 в'язнів, переважно селян, заарештованих за відмову здавати хліб продзагонам. Але на допомогу червоним із Житомира надійшли два бронепотяги та тисяча курсантів школи червоних старшин.

Повстанці змушені були відступити. Ю.Тютюннику радили повертати назад до Польщі, але генерал-хорунжий вирішив прямувати на схід, аби під Києвом з'єднатися з Подільською групою. Його рішення стало фатальним для повстанців, адже об'єднатися зі своїми не вдалося, групу постійно переслідували загони 9-ї кавалерійської дивізії Г. Котовського. Повстанці виснажувалися, сили були надто нерівними. 16 листопада учасники Волинської групи переправилися через річку Тетерів і були атаковані трьохтисячною кіннотою Котовського. У бою загинуло близько 400 повстанців, у полон, за даними більшовиків, потрапили 537 осіб, зокрема і поранені. Їх зачинили у церкві села Малі Міньки, потім, за наказом чекістів, перевели до сусіднього села Базар. Тут за рішенням «військово-польового суду» 359 осіб розстріляли як «злісних бандитів і контрреволюціонерів». Тих, хто залишився, переважно старшин, доправили до столиці для подальших допитів, а потім також знищили. Ю.Тютюннику разом з невеликим загonom зі 150 бійців вдалося прорвати оточення і перейти польський кордон.

Ю.Тютюнник, С Петлюра

6 грудня відбулось повернення Подільської групи Української повстанчої армії до Польщі

Другий Зимовий похід частин Армії УНР вважається заключним акордом Української революції 1917–1921 років – останньою звитяжною спробою відвоювати самостійність України зі зброєю в руках. Героїчна сторінка історії українського державотворення, Другий Зимовий похід не приніс очікуваних результатів – підняти загальноукраїнське збройне повстання не вдалося. Але відвага і самопожертва учасників рейду є взірцем виконання обов'язку перед народом і державою.

Меморіал в честь полеглих

Уперше пам'ять героїв Базару вшановано у 20-ту річницю трагедії – у 1941 році в умовах німецької окупації. У незалежній Україні подвиг вояків Армії УНР офіційно відзначається з 1991 року. У 2000 році коштом Об'єднання українських вояків і Української Автокефальної Православної Церкви Великої Британії на могилі встановили меморіал (автор – скульптор О. Борис).

1248
Передавайте в рук до рук; з хати до хати, з села в село.

ДО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.

НАКАЗ Ч. 1.

По Повстанчеським військам Української Народньої Республіки.

Чотири роки більшовики обіцяють утворити рай на землі, чотири роки обманюють народ, але не раз у раз за гарними словами такі-ж гарні думки і діла. Чотири роки більшовицького раю зробили своє діло. Не потрібно зараз розкашувати ні селянином ні робітником ні працюючому інтелігентом, про те, чого хотять більшовики, що таке комуна як більшовики будують свою „Робітниче-селянську владу“...

Своїм пануванням більшовики доказали, ХТО вони, чого вони хотять. ЦЮ--робити і до чого--готуються. Війна без кінця, мобілізації, реквізиції, „Тижнів“ різного адретва. Навіть не свідомі розкрилися очі.

Перетерпівши від знущання над собою, народ більше не вірить червоним катям, народ готується до бою. Не тільки на Україні, але у всіх кінцях бурної Росії хвиля народнього гніву піднімається до найвищого ступіня. Наближається БУРЯ, яка змете раз на завжди червоних катів з лиця землі.

Жме чується наближення бурі, повстання проти більшовиків в Кронштаді, в Петербурзі, в Москві, в Сибірі і по інших містах і краях, ясно дають знати, що підходить кінець пануванню більшовиків, надходять кінець мукам народа.

Ще лижуть більшовики, заднишочку кроваю поземку повстання, віри в Катінів та каторжани, ще боронять своїх панів. Але як не могли чотири роки тому шлад оборонити цари жандарми, а Гетьмана карателі, так не зможуть стримати народ і наймити „Ленна та Троцького“.

ГОТУЙМОСЬ ЖЕ ДО ОСТАННЬОГО РІПНУЧОГО БОЮ. Мусимо стати як один до нього. Мусимо стати до бою організовано, скупивши себе залізною дисципліною. Мусимо пам'ятати, що тому, хто не стане до боротьби проти гнобителів разом з нами, не повинно бути місця на Українській Землі. Проводиться зараз велика підготовча праця по організації майбутнього повстання.

СЕЛЯНЕ, РОБІТНИКИ, ІНТЕЛІГЕНЦІЯ.

ВСІМ ВАМ МІСЦЕ СЕРЕД БОРЦІВ ЗА ЗАГАЛЬНУ ВОЛЮ. ІДІТЬ ДО ПРАЦІ, БЕРІТЬ НА ЗАМІКУ БОЮ, ХТО БОРОНИТЬ БОЛЬШОВИКІВ БЕРІТЬ НА ЗАМІКУ І ТІН, ХТО НЕ ПОВАЖАЄ БОРОТИСЯ АЛЕ ЖИВЕ НА НАШІЙ ЗЕМЛІ, ЇН НЕ БУДЕ ІМ МІСЦЯ СЕРЕД НАС ПІСЛЯ ПЕРШОГО БОЮ.

КОЛИ ВСІ ПІДГОТОВКА ПРАЦІ КІНЧИТЬСЯ, ВИДАНИЙ БУДЕ НАКАЗ ПР ПОВСТАННІ, ДЕ БУДЕ СКАЗАНО, ШО К ОМУ ТРЕБА РОБИТИ, А ПОКИ ШО ТУЙТЕСЬ ДО БОЮ.

Ні одного не організованого вибух

Чекайте наказу.

Головний Отаман Військ У. Н. Р. СИМОН ПЕТЮРА.

Начальник Штабу Юрко ТЮТЮННИК.

Передавайте в рук до рук; з хати до хати, з села в село. Приняті передаються на відповідальності.

Підготовлено

зав.відділом Креховою Л.А.
провідним бібліотекарем Максимовою Н.П. за матеріалами:

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/bibliotekaryam/geroyichnyy-akord-informaciyni-materialy-ukrayinskogo-institutu-nacionalnoyi-pamyati-do-100-richchya-drugogozymovogo-pohodu-i-zavershennya-zbroynoyi-borotby-armiyi-unr-za-ukrayinsku-derzhavnist>